

8
Poština plačana v gotovini

Cena Din 2

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1929/30

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: CIRIL DEBEVEC

BREZ LJUBEZNI

Premijera 23. novembra 1929

Rokavice

Jelenova koža, Nappa podložene,
— Lavable, Juhten, Glace, Trico —

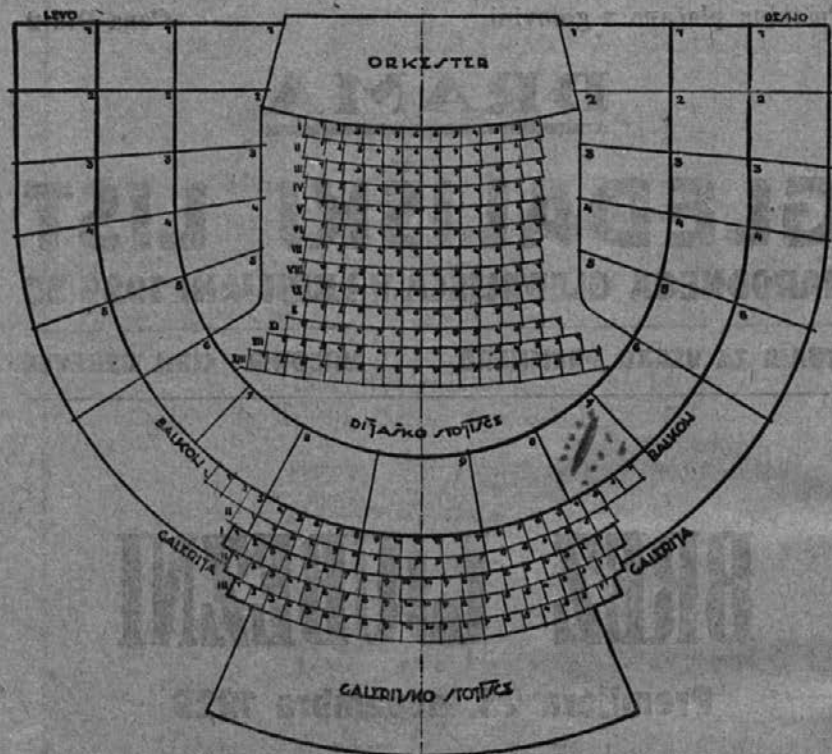
velika izbira

SREČKO VRŠIČ nasl.

V. LESJAK

ŠELENBURGOVA ULICA 3

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V DRAMI

JUTROVI MALI OGLASI

PRODAJO

KUPIJO

POSREDUJEJO

VSE in
VSAKOMUR

Oglasni oddelek »JUTRA« LJUBLJANA
PREŠERNOVA UL. 4

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 23. novembra 1929

Ost:

Velmar Jankovič: „Brez ljubezni“

Na glavo prvega dejanja drame »Brez ljubezni«, ki je bilo priobčeno v »Srpskem književnem glasniku«, stavi avtor sledeče besede, ki so osnovna nota za delo:

»Samota — večni tovariš onih, ki žive svoje lastno življenje, strah onih, ki ne morejo biti brez ljubezni. Samota — verno zrcalo, v katerem lahko brez skromnosti zagledamo lastno lepoto in brez milosti lastno propadanje in ničestvo. Samota — predslutnja umiranja in opomin božjega ustvarjanja — bližina resničnosti in luč božjega stvarstva. Samota — prisluškovanje časa in boleost brez nade. Samota — grob — in neskončna, neskončna radostna vizija...«

Samota je poslednja posledica udarcev usode in junaki drame se bore z njo... Dvigajo se in padajo v njene tesne objeme... Ti objemi so včasih rešilni — včasih pa zastane ob njih ura življenja — večna tišina osvobodi ob koncu, oprosti in opraviči...

•

Avtor sam imenuje te štiri akte intimno dramo. In res! V njej ni mnogo zunanjih potreslajev, vse je obrnjeno na noter in tam žari, pali in razkraja duše...

V pokojno in jasno, bogato in srečno življenje junaka drame, prof. Markoviča, učenjaka in propovednika dobrote, pade nenadoma, kot strela iz jasnega — razkrojeno življenje žene njegove, Jelene. Ali je krivda njena, ali je krivda ljubimca njenega, Svetislava, ki je prijatelj Matijin — ali je morda krivda junaka samega? Kdo ve? Niti, katere pletejo nevidne sile, katerim se človek zoperstaviti ne more, niti ne zna — presekajo stare odnošaje in snujejo nove, nepričakovane... Kaj pomenijo tu nove šole, pokreti, človeško sno-

vanje? In Kosta, cinični nesrečnež, iz katerega sije še vedno odsev mladostnih idealov, izbruhne: »Kdo te sliši? Človeštvo!... Človeštvo! Milijoni, za katere si dal svoje najboljše delo. Svoje najvrednejše misli! Tvoji vredni občani! Pokret... šola... učenci... milijoni... Pojdi in povej jim, kaj se je zgodilo s tabo. Objemi svet! Oni, ki si jim posvetil svoje življenje... Morda te bodo oni slišali, ako te ne slišim jaz... kakor ne slišiš ti mene... Vsi smo obdani s svojimi luskinami in ne moremo se izkoptati iz njih... Vem, a ne morem ti pomagati!« — Svetá, naše okolice se ne tičejo naše drame, naša doživetja, naše katastrofe... nosimo jih sami in podajamo se z njimi v samoto in izginemo...

Junak ostane skrušen... vidimo ga, da je obogatel za spoznanje, ki je vredno, da ga čuje ves svet, da ga oddajo potisočerjena usta milijonom: »Če imate košček ljubezni v svojem sreću, ljudje... ali če ste jo našli pri kom drugem... čuvajte jo... čuvajte jo, da se ne izgubi krog vas in iz vas.« Da, skrušen je, a prav na koncu drame, ga autor dvigne v optimizem... življenje še ni končano in kdo vé, kdo vé — morda zraste preko razvalin in osata še nekaj, za kar se bo izplačalo živeti... Oduščanje in vera, to sta prvini, ki odlikujeta dramo in značaje...

*

Sredi dogodkov, ki pretresajo duše, živi mlad človek — človek, kateremu so tuje drame, katerega je obsedel vrag — sport. V njem se zrcali naš čas, ki vsled brzine ne dopušča pogledov v dušo in srca soljudi, niti ne pogleda v svoje lastno življenje. On je sam, srečen, lahkomišeln in mlad — samota, v kateri živi sam svoje življenje, zanj ne predstavlja trpljenja. Ta Staša, akademik in bodoči inženjer-izumitelj, je pa vzlic temu vsemu pozitiven človek, kajti on ima cilje, ki so sicer zanj sportna strast — a ob svojem zaključku le cilji obče-koristni. Izumitelj aparata je, ki bo izpopolnil radio in oddajal vsak najtišji govor z mogočnim glasom. — Njegova samota je zdrava in iz nje bo izšel nekega dne jasen človek... V drami sami pa je on tisti, ki trezno gleda vzlic mladosti...

*

In Kosta, profesor, brodolomec življenjski in Matijin prijatelj... V samoti živi in brez ljubezni živi... Vse v njem kriči po sreči, po novi poti, kjer bi našel ob koncu mir... Tudi on je spoznal, da se dá živeti brez velikih mest, brez palm in zemskih krasot... le brez enega se ne da živeti nikoli — brez ljudi — brez človeka, kateremu poklonimo naše življenje, za katerega skrbimo — in da, in katerega ljubimo... Samota je strašna samo brez ljubezni — ako pa se po-

javi, o, potem je odprto nebo in nova vera vstaja — življenje postane vredno, da ga živimo ...

*

Baš v nasprotni smeri suče avtor usodi Matije in Krste ... Matija si je svest sreče in ljubezni in posveti življenje znanosti ... Kosto pa je življenje udarilo s pestjo v lice ... Taka se srečata po petnajstih letih ... Tu sledi katastrofa in razvoj drame je tak, da zasidra Kosta v mir in srečo — Matija pa tava in išče tal ... To je kazen njegova, tragična krivda njegova pa je, da je vzlic vsej ljubezni, ki jo je pridigoval ljudem, pozabil na ono najbližjo, ki je živela ob njem devet let, vzcvela in končno revoltirala ...

Revolucija zahteva žrtve ... A eno ostane ob poslednjem koncu ... tih optimizem ... vse bo morda še dobro ... Ob robu tragike se gibljejo osebe — končno zmaga le optimizem. In v tem vidim vrlino drame.

*

Velmar Janković med nami ni novinec. Spomnim se markantne glave njegove in njegove novele, katero je čital na prireditvi ljubljanskega Pen-kluba v drami ... Sedaj se nam predstavi z dramo. Ljubljansko gledališče pa in njega članstvo bo kot prvo predstavilo njegovo poslednje delo »Brez ljubezni«, ki je bilo odlikovano z državno nagrado. —

S tem predstavljam delo in želim, da bi fakt njegove vprizoritve deloval na vse z zasnovo novih ciljev in oploditev ...

C. D.:

Malenkosti

»Dom in Svet« je priobčil v števil. 8. gledališko oceno letošnje dramske sezone, ki obsega natančno eno stran in četrt. O igralskih kreacijah pa to poročilo nima niti besede. In vendar so bile vmes tudi take, ki zaslužijo z vso pravico, da jih kritika vsaj za beleži. Na ta način bomo imeli seveda Slovenci do gledališke kritike še daleč.

*

O Romainu Rollandu in njegovem delu so pisali drugod cele knjige. Pri nas smo ga spoznali prvič v njegovi najlepši tragediji »Igra ljubezni in smrti«. Zadnji »Dom in Svet« je odmeril tej drami eno samo vrstico (ki je posvečena režiji), »Slovenski Narod« pa je svojčas javno zapisal, da se v tej drami vrti vse spet okoli Dantona ...

*

Za premijero Raynalove vojne tragedije »Grob neznanega vojaka« je priobčil »Gledališki list« odlomke iz treh najznamenitejših

Brez ljubezni

Intimna drama v štirih dejanjih. Spis. Velmar Janković. Prevel Fran Albrecht.

Režiser: prof. O. Šest.

Matija Marković, profesor	Levar
Svetislav Banić	Skrbinšek
Kosta Todorović, profesor	Gregorin
Jelena, Matijina žena	Nablocka
Sofija, Matijina tajnica	Lira Danilova
Staša, Matijin nečak	Železnik
Jovan, sluga	Plut
Prvi študent	Jan
Drugi študent	Jerman
Krčmar	Potokar
Cigan	Sancin

Kraj: Beograd. Dobnost.

Slagajna se odpre ob pol 8.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 30
„ II. - IV. vrste	„ 28
„ V. - VI. „	„ 26
„ VII. - IX. „	„ 24
„ X. - XI. „	„ 22
„ XII. - XIII. „	„ 20

Lože v parterju	Din 100
1. reda	100
6	120
II. reda	70
5	75
Peti ložni parterju	20
1. redu	25
II. redu	15

Teat ob 8.

Konec ob pol 11. uri

Balkon: Sedeži I. vrste	Din 22
„ II. „	18
Galerija „ I. „	14
„ II. „	12
„ III. „	10
Galerijsko stojišče	2
Dijaško stojišče	5

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagovnem gledališču od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure

D

zadevnih kritik Francoza Séea, Italijana Tilgherja in Nemca Baba. To prilikó je porabil kritik »Slovenskega Naroda« in zapisal takole: »Kdor se torej zanima za slovito delo, naj ga čita (ali delo ali »Gledališki list« ni povsem jasno), in ga meni ni treba ponavljati.« In s tem je bilo njegovi vesti in odgovornosti tudi že zadoščeno. Recimo, da ima prav, toda isti kritik bi ne smel pozneje spet javno zapisati, da »Gled. list« ni potreben.

*

Pri predstavi Achardove komedije »Življenje je lepo« je postavil scenograf prof. Vavpotič lep prospekt, ki predstavlja del nočnega Pariza, in sicer trg z gledališčem Châtelet na levi in z gledališčem Sarah Bernhardt na desni. Kritika »Slovenskega Naroda« pa je bila kljub temu mnenja, da je »drugo dejanje s pogledom na pariški buljvar z Luvrom... vseskoz zanimalo...« Vsak moti se, dokler stremi.

*

Pred kratkim sem gledal na Dunaju Sherriffovo vojno dramo: »Die andere Seite«. Vsebina je težka, pretresljiva, konec naravnost porazen. Fronta v vsej svoji grozotni in strašni goloti. Zunaj, v garderobi pa staknem tale pogovor: »Na, wie hat's Ihnen gefallen?« — »Na ja, ganz nett!« Oba gospoda sta bila že priletna, zelo zdrava in dobro rejena.

*

Pri isti drami me je zanimala zlasti vprizoritev stalnega in po pisateljevih predpisih zelo kompliciranega topovskega ognja. Na moje veliko začudenje pa se je poslužil znameniti režiser intendant Weichert čisto enostavnega ropotanja na veliki boben. Ko smo svojčas pri nas poskušali podobno izvajanje, vsekakor s primernejšimi in tudi precej učinkovitejšimi sredstvi, je bil nekdo od naših kritikov mnenja, da se na odru premalo kadi, drugi pa je zapisal, da je borba pri nas »tehnično neizvedljiv problem, ki bi ga menda dojmljivo izvedli samo Hudožestveniki«. Čeprav nam ni znano, da bi bili ravno Hudožestveniki posebni specialisti za bojne drame.

*

Dobro bi bilo prav gotovo, če bi stopili vsi tisti, ki imajo z ljubljanskim gledališčem opravka, takole od časa do časa malo po svetu. Voditelji in igralci, kritika in občinstvo. Mogoče bi vsaj polagoma vendarle začutili, kdó izmed vseh ima še najdelj do svojega poklica.

*

Za Govekarja je Ibsen dolgočasen, za Vurnika pa Wagner že »premaganó stališče«. Slovenci smo pač tiči. Dokler avtor še ni priznan, ga odklonimo, ker ni priznan; potem, ko je že dodobra priznan, pa ga odklonimo spet, ker je za nas »dolgočasen« in »že premagan«.

*

»Gledališče je moraličen zavod.« Hodim po svetu in gledam na levo, na desno. Ubogi Schiller, kako je bil naiven in reakcionaren! Jaz revež pa istega mnenja in brez njegovega talenta! Odtod moj večkratni dolgčas in slaba volja.

Razno

V Londonu snujejo novo »Delavsko gledališče« (The Masses Stage and Film Guild), ki bo igralo za delavske mase moderne komade z demokratsko tendenco. Letna pristojbina je 1 šiling. Igrati bodo začeli v prvih mesecih prihodnjega leta, in sicer bodo otvorili sezono z U. Sinclairjevo igro »Pojoči izgubljeni«, ki jo je nedavno igral Piscator v Berlinu.

V Londonu so te dni na javni dražbi prodali rokopis senzacionalne Sheriffove vojne igre »Yourneys Ende« za 1500 funtov šterlingov, t. j. okroglo 420.000 dinarjev našega denarja.

V Berlinu je 25. oktobra moral Piscator končno zapustiti svoj »Th. am Nollendorfer-Platz«, ker ni mogel nuditi dovolj zadostnih finančnih garancij.

V Monakovem se mestna občina vsestransko pripravlja na do-
stojen sprejem tujcev, ki bodo prihodnje leto priromali od vseh strani k tradicionalnim pasijonskim igram v Oberammergau. Občina namerava prirediti velike pevske in muzikalne slavnosti. Povabljenih je cela vrsta slovitih dirigentov, od katerih omenjamo imena: Mengelberg (s holandskim orkestrom), Toscanini (z newyorško Filharmonijo), Furtwängler (z berlinsko Filharmonijo) in drugi. Nameravajo prirediti med drugim tudi Brucknerjevo proslavo, Wagnerjev teden in splošno nemško umetniško razstavo.

V Berlinu so otvorili »Otroško gledališče« z Andersenovo igro »Mali Klaus in veliki Klaus«. Ensemble je sestavljen iz samih poklicnih igralcev, ki jih vodi F. Genschow. — Veliko senzacija je vzbudila na »Volksbühne« Karl Krausova igra »Die Unüberwindlichen«. — M. Reinhardt je prevzel »Th. am Kurfürstendamm«. Na tem svojem četrtem odru bo gojil predvsem muzikalno komedijo.

V Lincu je mestna občina stavila v mestni proračun za prihodnje leto postavko 70.000 šilingov čiste podpore gledališču in mu namerava obenem črtati veselilni davek v znesku 50.000 šilingov. Vivant sequentes!

V Parizu namerava Pitojev igrati Vojnovičev »Prolog nenapisane drame«, ki je izšel v »Mercure de France« v prevodu Phil. Lesbegue.

Na Dunaju je umrl pred kratkim upokojeni operni pevec in režiser H. Breuer, ki je bil predvsem slaven Wagnerijanec.

V Pragi igra Vinogradsko gledališče F. H. Svobodino novo veseloigro »Njegove nedolžne oči«.

V Brnu so z velikim uspehom vprizorili opero »Bratje Karamazovič« (komponiral Otakar Jeremiaš), čijih premijera je bila nedavno v Pragi.

Na Dunaju se državno gledališče mrzlično pripravlja na premijero G. Hauptmannove igre »Spuk«, ki bo 3. decembra. Pri skušnjah, ki jih vodi režiser H. Brahm, je navzoč zadnje dni tudi avtor. Pred premijero bodo imeli cel »Hauptmannov teden« in bodo vprizorili njegove igre »Die Ratten«, »Biberpelz« in »Gabriel Schillings Flucht«. — »Volksth.« bo igral na novo naštudiranega Molièreovega »Skopuha«. — »Josefstädter Th.« ima premijero F. Saltenove ljudske igre »Der Gemeine«. — Raimundovo gledališče vprizarja otroško revijo »Vesela revolucija v deželi bajk« (avtor Emil Janko).

V Beogradu je bil te dni I. koncert »Narodnega Konzervatorija«, na katerem je mlada pevka Mila Agatonović-Bošković pela med drugim tudi Lajovca in Škerjanca, klavirske točke pa je prednašal M. Logar.

Jugoslovanske dramske novitete so: drama »Herecg Sčepan« (spisal Sarajevčan dr. Mihovil Miron) in drama »Deček v snu« (spisal Borivoje Jevtić). Zagrebška drama pa vprizori v decembru M. Begovićevo igro »Ameriška jahta v splitski luki« in dr. Gj. Dimovićevo tragedijo »Kraljevič Marko«, v januarju pa J. Kulundžičevo dramo »Strast gospe Malinske« in Vl. Jankovićevo »Brez ljubezni«, ki jo vprizori decembra meseca tudi beogradska drama.

V Zagrebu sta bila kritik »Riječi« dr. P. Markovae in urednik A. Kovač obsojena na 14 dni in 1000 dinarjev, ker sta v imenovanem listu pisala o ravnatelju Fr. Rukavini, da je »slab muzik in slab značaj«.

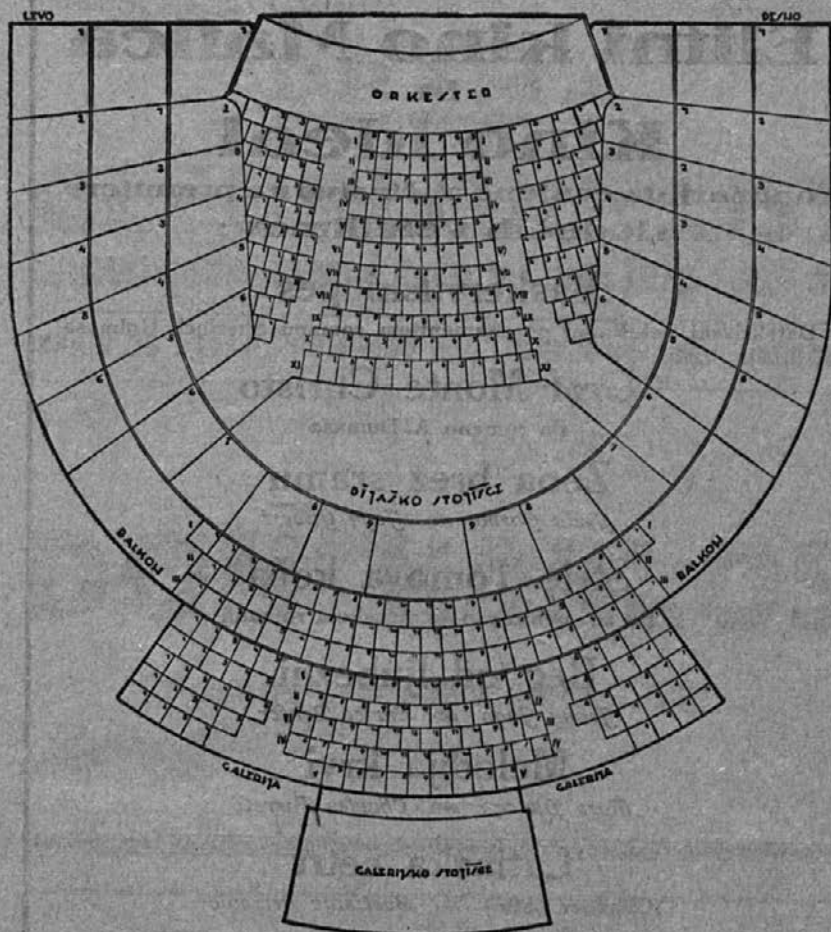
V zagrebški dramati sta angažirana dosedanja njena volonterja Nadja Grahov in Andjelko Štimac. — Na češkoslovaški narodni praznik je zagrebška opera pela »Prodano nevesto«, pri kateri so sodelovali tudi Križaj, Bukšek in M. Lubejeva. — Z velikim uspehom je te dni gostovala kot »Mignon« Martina Blažeković, bivša članica zagrebške opere. — 27. t. m. priredi svoj večer znani dunajski igralec R. Aslan.

Fr. L.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Nar. gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Zupančič. Urednik: Ciril Debevec. Tiskarna Makso Hrovatin, vsi v Ljubljani.

RAZVRSTITEV SEDEŽEV V OPERI

Protinikotin „Nicotless“

je zdravju neškodljivo,
sigurno raztrovalno de-
lujoče sredstvo, ne da
bi vplivalo na kvaliteto,
okus in aromo tobaka.
Dobi se v lekarnah, dro-
gerijah in trafikah

Elitni kino Matica

in

Kino Ideal

opozarjata cenjeno občinstvo na premijere
sledočih vefilmov:

Baskervilski pes

Detektivski vefelager po znamenitem romanu Sherlock Holmesa

Grof Monte Christo

Po romanu A. Dumasa

Žena brez sramu

Greta Garbo in John Gilbert

Stric Tomova koč

Po znamenitem istoimenskem romanu

Beg od ljubezni

Jenny Jugo in Enrico Benfer

Melodija krvi

Mary Duncan in Charles Farrell

Latinska četrt

(Quartier Latin) in Svetislav Petrović

4 vrage

Janet Gaynor in Barry Norton in Režija Murnau

Rdeči krog

Po romanu Edgar Wallace in Lya Mara

Divje orhideje

Greta Garbo in Nils Asther

Brezbožno dekle

Veliki specialni vefilm Cecil B. de Mille-a

Baron Trenk

Svetislav Petrović in Lil Dagover

Naš vsakdanji kruh

Mary Duncan in Charles Farrell in Režija Murnau

Zlato

Christina